

Endemične vrste u BiH

Adisa Bužimkić

Pojam endemičnosti

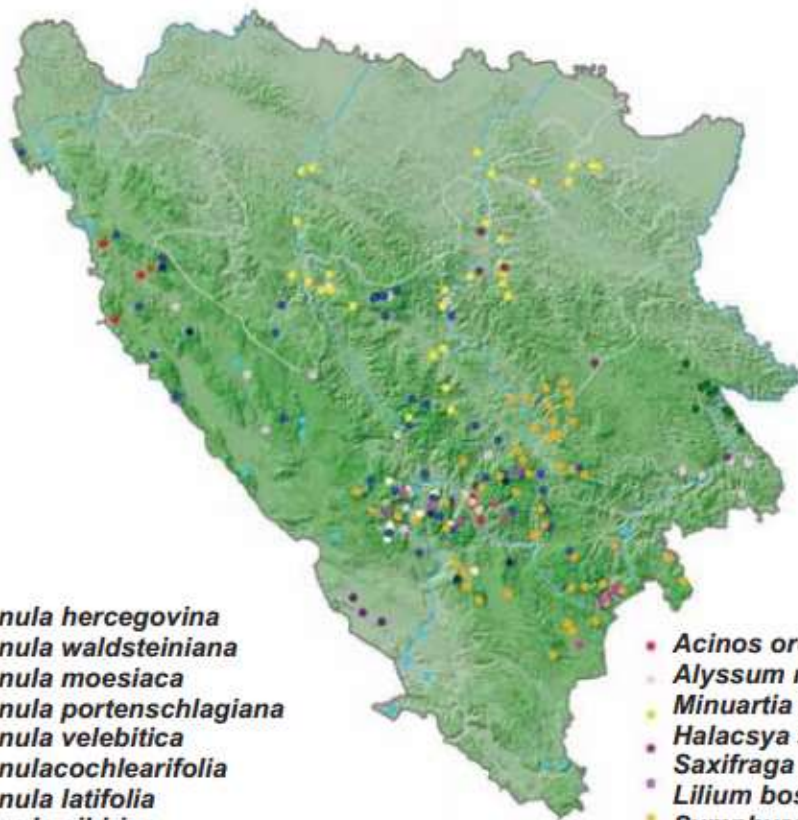
Razlog, habitat i broj vrsta u BiH

- **Biljna ili životinjska vrsta** koja stanuje na **određenom prostoru**
- Prostorne granice mogu biti **države ili kontinenti**
- **Vrsta ili podvrsta**
- **Jezera, pećine i uvale**
- Uzroci: razmjena ***genetskog materijala, mutacije, promjena litosfere, pomjeranje kontinentalnih ploča i odlika ekosistema***
- ***Bosniaca*** predstavlja posebnu taksonomsku kategoriju

600

endemičnih vrsta u BiH

- *Campanula hercegovina*
- *Campanula waldsteiniana*
- *Campanula moesiaca*
- *Campanula portenschlagiana*
- *Campanula velebitica*
- *Campanulacochlearifolia*
- *Campanula latifolia*
- *Campanula sibirica*
- *Campanula pyramidalis*
- *Campanula thyrsoides*

- *Acinos orontius*
- *Alyssum moellendorffianum*
- *Minuartia hendelii*
- *Halacsya sendtneri*
- *Saxifraga prenja*
- *Lilium bosniacum*
- *Symphyandra hofmannii*
- *Gentiana dinarica*
- *Campanula pyramidalis*
- *Picea omorika*

Endemične biljke u BiH

- **Modrozelenne alge, papratnjače, mahovine i spermatofiti**
- **Cirke, kanjoni i klifovi**
- **450 endema**
- **Prenj, Velež i Čvrstica**
- **Kanjon rijeke Neretve**
- **Paleo endemske i neo endemske vrste**
- **Paleo endemske biljke su osjetljive i prisutne u manjem broju**
- **Ugrožavaju ih urbanizacija, dezertifikacija, globalno zagrijavanje i odlaganje smeća na nepredviđenim mjestima**

Naziv	Naučna oznaka (Binarna nomenklatura)	Porodica	Hromosomska garnitura	Ploidija	Rasprostranjenje
Bosanski ljiljan	<i>Lilium bosniacum</i>	<i>Liliaceae</i>	24	Diploid	Bosanskohercegovački endem
Vrtoglav (Katanižina ljilja)	<i>Lilium cattaniae</i>	<i>Liliaceae</i>	24	Diploid	Endem Dinarida; u BiH: Prenj, Čvrtnica, Čabulja,
Handei-Macetijeva mišjakinjica	<i>Minuartia handeii</i>	<i>Caryophyllaceae</i>		Diploid	Bosanskohercegovački stenoendem
Bosanska mišjakinjica	<i>Minuartia bosniaca</i>	<i>Caryophyllaceae</i>		Diploid	Endem Jugoistočnih Dinarida
Rajhenbahova pusina	<i>Silene reichenbachii</i>	<i>Caryophyllaceae</i>		Diploid	Endem centralnih Dinarida
Hercegovački zvončić	<i>Campanula hercegovina</i>	<i>Campanulaceae</i>	34	Diploid	Endem jugoistočnih Dinarida
Dinarski encijan	<i>Gentiana dinarica</i>	<i>Gentianaceae</i>	36	Diploid	Endem jugoistočnih Dinarida
Hercegovačka lazarkinja	<i>Asperula hercegovina</i>	<i>Rubiaceae</i>			Bosanskohercegovački endem
Peterova preskočica	<i>Succisella petteri</i>	<i>Dipsacaceae</i>			Endem Jugoistočnih Dinarida
Kitaibelov jaglac	<i>Primula kitaibeliana</i>	<i>Primulaceae</i>			Endem Centralnih Dinarida
Gregersenova mlječika	<i>Euphorbia gregersenii</i>	<i>Euphorbiaceae</i>			Bosanskohercegovački stemoendem
Halačija	<i>Halacsya sendtneri</i>	<i>Boraginaceae</i>	22	Diploid	Endem jugoistočnih Dinarida, pretežno u Bosni i Hercegovini
Knapov karanfil	<i>Dianthus knapii</i>	<i>Caryophyllaceae</i>	30	Diploid	Endem Dinarida, Bosna i Hercegovina i Crna Gora
Retzdorffova pušunica	<i>Silene retzdorffiana</i>	<i>Caryophyllaceae</i>			Endem Dinarida, pretežno Bosna i Hercegovina
Tomazinijeva pucavica, Dinarska kandilka ili dinarska orlica	<i>Aquilegia dinarica</i>	<i>Ranunculaceae</i>	14	Diploid	Endem jugoistočnih Dinarida
Dinarski dimak	<i>Crepis dinarica</i>	<i>Compositae (Asteraceae)</i>	8	Diploid	Endem jugoistočnih Dinarida
Pantočekov dimak	<i>Crepis pantocseki</i>	<i>Compositae (Cichoriaceae)</i>	10	Diploid	Endem jugoistočnih Dinarida

Bosanski ljiljan i hercegovački zvončić

- lat. *Lilium bosniacum*
- raste na obroncima Dinarida i drugih bosanskih planina

- lat. Campanulaceae hercegovina
- Raste u kanjonu rijeke Neretve, Rakitnice, Drežnice i na planinama Velež, Prenj i Čvrstica

Pančićeva omorika i hercegovačka lazarkinja

- lat. Pinaceae omorika.
- u okolini Višegrada
- Josif Pančić otkrio na planini Tari
- lat. Asperula hercegovina
- Bjelašnica, Prenj, Čvrstica, Čabulja i Velež

Endemične životinje u BiH

- Planinski pašnjaci i kanjoni
- Leptiri, ribe, reptili i sisari a najveći broj su kičmenjaci
- Čovjek je uništio brojna staništa i biljnih i životinjskih vrsta, a značajan je broj endemičnih vrsta koje su u opasnosti od nestanka. Na planini Majevidi ugroženi su zečevi i nedovoljno se radi na obnovi ove vrste, a suprotstavljamo se ubijanju životinjskih vrsta ali podržavamo lovni turizam. Ugrožene su vrste na Konjuhu mrki medvjed, sivi soko, suri orao, lisica... Treba raditi na obnovi vrste i u toku zimskog perioda ishraniti divljač i biti humaniji na očuvanju životinjskih vrsta." - *Prof. Omerović za Oslobođenje.ba*

Naziv	Naučna oznaka (Binarna nomenklatura)	Porodica	Hromosomska garnitura	Ploidija	Rasprostranjenje
Ribe					
Ostrulj	<i>Aulopyge hügelli</i> / <i>Aulopyge huegelli</i>	<i>Cyprinidae</i>	100	Tetraploid	Endem Dinarida (pretežno u BiH)
Mehkousna pastrmka	<i>Salmothymus obtusirostris oxyrhynchus</i> / <i>Salmo obtusirostris</i>	<i>Salmonidae</i>	82	Diploid	Neretvanski endem (u BiH)
Glavatica	<i>Salmo marmoratus</i>	<i>Salmonidae</i>	80	Tetraploid	Endem Jadranskog sliva (u BiH Neretvanski sliv)
Popovska gaovica	<i>Phoxinellus ghetaldii</i> / <i>Delminichthys ghetaldii</i>	<i>Cyprinidae</i>	50	Diploid	Endem Dinarida, pretežno u BiH
Imotska gaovica	<i>Phoxinellus adpersus</i> / <i>Delminichthys adpersus</i>	<i>Cyprinidae</i>	50	Diploid	Endem Dinarida
Pijurica	<i>Phoxinellus aleplidotus</i>	<i>Cyprinidae</i>	50	Diploid	Endem Dinarida, pretežno u BiH
Gatačka gaovica	<i>Phoxinellus metohiensis</i> / <i>Telestes metohiensis</i>	<i>Cyprinidae</i>	50	Diploid	Bosanskohercegovački endem
Trebinjska gaovica	<i>Phoxinellus pstrossi</i> / <i>Delminichthys ghetaldii</i>	<i>Cyprinidae</i>	50	Diploid	Bosanskohercegovački endem
Podbila	<i>Chondrostoma phoxinus</i>	<i>Cyprinidae</i>	50	Diploid	Endem Dinarida (pretežno u BiH)
Knerov klijen	<i>Chondrostoma kneri</i> / <i>Chondrostoma kneri</i>	<i>Cyprinidae</i>	50	Diploid	Endem srednjih Dinarida (pretežno u BiH)
Turski klijen	<i>Leuciscus turskyl</i> / <i>Telestes turskyl</i>	<i>Cyprinidae</i>	50	Diploid	Endem Dinarida (pretežno u BiH)
Sisari					
Planinska rovcica	<i>Sorex alpinus hercynicus</i>	<i>Soricidae</i>	58		Bosanskohercegovački endem centralnih i južnih područja
Močvarna rovka	<i>Neomis anomalus anomalus</i>	<i>Soricidae</i>	52		Bosanskohercegovački endem jugoistočnih područja
Dvobojna rovka	<i>Crocidura leucodon narante</i>	<i>Soricidae</i>	28	Diploid	Bosanskohercegovački endem
Hercegovački topir	<i>Rhinolophus blasli blasli</i>	<i>Chinolophidae</i>	58	Diploid	Hercegovački endem
Dvobojni šišmiš	<i>Vespertilio murinus murinus</i>	<i>Chiroptera</i>	38	Diploid	Bosanskohercegovački endem južnih područja
Veliki večernjak	<i>Nyctalus lasiopterus lasiopterus</i>	<i>Vespertilionidae</i>	42	Diploid	Endem jugoistočnih Dinarida
Bjelorubi šišmiš	<i>Pipistrellus kuhlii kuhlii</i>	<i>Vespertilionidae</i>	44		Endem zapadne Hercegovine

Čovječja ribica i bosanski mrki medvjed

- lat. *Proteus anguinus*
- Endem je Dinarida, nalazi se pećini Vjetrenici u Popovom polju i na izvoru Krušnice u Bosanskoj Krupi

- lat. *Ursus arctos bosnicus*
- Bosanske šume

Bosanskohercegovački vuk i mehkousna pastrmka

- **lat.** Canis lupus kurjak
- Cjelokupno područje BiH, osim sjevernih dijelova prema **Savi**
- **lat.** Salmothymus obtusirostris
- U rijeci Neretvi

Šta možemo učiniti
da ih zaštitimo?